

Uitvoeringsagenda 2.0

NOVEX Zuidelijke Randstad

Versie BO Leefomgeving 2025

Samenvatting

In de Zuidelijke Randstad werken we hard aan toekomstbestendige verstedelijking. In het Ontwikkelperspectief NOVEX Zuidelijke Randstad staan onze ambities voor de toekomst: een toekomstbestendige, innovatieve en economisch krachtige metropool waar kwaliteit en brede welvaart centraal staan. Het gaat daarbij om meer dan alleen het toevoegen van woningen en arbeidsplaatsen en het verbeteren van de bereikbaarheid. Het gaat vooral om het maken van een kwaliteitssprong naar een toekomstbestendige regio. Een regio waar inwoners gezond, gelukkig en veilig kunnen leven in een kwalitatieve, welvarende en klimaatrobuuste omgeving. Met de bouw van duizenden woningen en de schaalsprong OV Oude Lijn (Leiden – Dordrecht) zijn we goed op weg. De economische en leefbaarheidsopgaven in de Zuidelijke Randstad zijn, zoals ook geschetst in het voorontwerp van de Nota Ruimte, relatief groot gezien de slechte score van de regio op brede welvaart en de afnemende bijdrage aan de nationale economie. Voor de ontwikkeling van een robuuste groenblauwe structuur, randvoorwaardelijk bij de toenemende intensivering voor de kwaliteit en klimaatadaptatie van de leefomgeving en de gezondheid van mens en natuur, en de transitie naar een toekomstbestendige economie willen we nu alle zeilen bijzetten. Daarnaast moeten we de randvoorwaarden, bijvoorbeeld energiebeschikbaarheid en drinkwater, ook op orde brengen. Want deze randvoorwaarden worden steeds vaker als belemmeringen. Voor deze integrale, toekomstbestendige verstedelijking organiseren we langjarige uitvoeringskracht. Daarvoor versterken we de samenwerking tussen Rijk, provincie, waterschappen, gemeenten en maatschappelijke partners in NOVEX Zuidelijke Randstad. In deze uitvoeringsagenda maken we afspraken over onder meer de instrumenten, programmering en investeringen die daarvoor noodzakelijk zijn.

Inhoud

Samenvatting	2
1. Inleiding.....	4
1.1 Van Ontwikkelperspectief naar Uitvoeringsagenda	4
1.2 Van de 1.0 naar de 2.0-versie	5
1.3 Fasering van afspraken/opgaven.....	5
2. Koers uit het Ontwikkelperspectief.....	6
3. Een adaptieve uitvoeringsagenda	7
3.1 Methodiek en spelregels van de uitvoeringsagenda	7
3.1.1 De methodiek van de uitvoeringsagenda	7
3.1.2 Spelregels voor de afspraken	8
3.1.3 Relatie met andere processen en programma's	8
3.2 Indeling van de afspraken	9
4. Prioritaire afspraken.....	12
5. Overige afspraken	15
6. Geïnterpreteerde projecten vanuit NOVEX Zuidelijke Randstad waar we met andere (bestaande) tafels mee in over gesprek gaan	17
Bijlage 1: Belangrijke eerder gemaakte afspraken	20
Bijlage 2: Governance	21
Bijlage 3: Uitwerking toetscriteria voorstellen	25

1. Inleiding

Voor u ligt de tweede versie van de uitvoeringsagenda voor de NOVEX Zuidelijke Randstad. In deze uitvoeringsagenda beschrijven we hoe we de ambities en doelstellingen uit het Ontwikkelperspectief NOVEX Zuidelijke Randstad bereiken en wat daarvoor nodig is. De uitvoeringsagenda heeft een adaptieve opzet en bevat afspraken tussen Rijk en regio. Belangrijke, eerder gemaakte afspraken en afgesproken acties nemen we ook mee in deze uitvoeringsagenda.

1.1 Van Ontwikkelperspectief naar Uitvoeringsagenda

NOVEX Zuidelijke Randstad is één van de 16 door het Rijk aangewezen NOVEX-gebieden. De hoofdpogave voor het NOVEX-gebied Zuidelijke Randstad is 'toekomstbestendige verstedelijking'. Onze basis wordt gevormd door de bestaande afspraken (in het Verstedelijkingsakkoord uit 2019) over intensieve binnenstedelijke verdichting (wonen en werken) langs de Oude Lijn Leiden-Dordrecht en de knooppunten van het HOV-netwerk, gecombineerd met investeringen in de bereikbaarheid van het gebied en de schaa sprong OV. Deze opgaven t.a.v. wonen, werken en bereikbaarheid vullen we NOVEX Zuidelijke Randstad aan met de opgaven die noodzakelijk zijn om onze regio toekomstbestendig te maken: klimaatadaptatie, groen in en om de stad (GIOS), (circulaire) economie, de energietransitie en gezondheid. In het ontwikkelperspectief NOVEX Zuidelijke Randstad beschrijven betrokken partijen gezamenlijk het toekomstperspectief op de ontwikkeling van de Zuidelijke Randstad naar een toekomstbestendige, innovatieve en economisch krachtige metropool waar kwaliteit en brede welvaart centraal staan.

Deze uitvoeringsagenda volgt op dit ontwikkelperspectief NOVEX Zuidelijke Randstad. Doel van deze uitvoeringsagenda is om te komen tot gedragen, haalbare, en toepasbare acties en afspraken die bijdragen aan de realisatie van de gestelde doelen en ambities uit het ontwikkelperspectief. Het maken van integrale afwegingen tussen alle opgaven staat daarbij centraal. De uitvoeringsagenda is het handelingsperspectief van de samenwerkende overheden bij het ontwikkelperspectief. Het bevat dus geen nieuwe doelen. De uitvoeringsagenda beschrijft wat we als overheden wanneer en met wie gaan doen om de stap richting uitvoering te zetten. De uitvoeringsagenda bevat een integrale afweging, prioritering en fasering van de tot 2030 uit te voeren afspraken en acties en bevat in ieder geval vier belangrijke bouwstenen:

- Beschrijving van de methodiek en spelregels (incl. monitoring en evaluatie)
- Beschrijving van de (hoofd)opgaven waar we de komende periode mee aan de slag gaan
- Afspraken over benodigde acties voor (versnelling van) realisatie van de (hoofd)opgaven
- Beschrijving van de beoogde governance (bijlage 1)

Het uiteindelijke doel is om de uitvoeringsagenda door te ontwikkelen naar een regionale investeringsagenda (RIA). Met deze RIA geven we invulling aan de samenwerking tussen overheden, maatschappelijke partners en ontwikkelende partners die noodzakelijk is om onze doelstellingen te realiseren. In een RIA

zijn ook investeringen per partij opgenomen (kan zowel publiek als privaat zijn) t.b.v. een uitvoeringsafpraak. De ontwikkeling van de RIA zal starten na de vaststelling in het BO Leefomgeving voorjaar 2025 van de uitvoeringsagenda 2.0 (waarin ook een prioritering en fasering is opgenomen).



1.2 Van de 1.0 naar de 2.0-versie

De focus van deze 2.0 versie ligt op het aanvullen van de in de 1.0-versie opgenomen afspraken zodat de hoofdpogaven uit het ontwikkelperspectief NOVEX Zuidelijke Randstad (zoveel als mogelijk) gedekt zijn. Daarnaast hebben we met elkaar het afweegkader en de spelregels aangescherpt, zodat het voor eenieder duidelijk wordt waar een afspraak aan wordt getoetst. In deze 2.0-versie is er bewust gekozen om met name overkoepelende afspraken ten behoeve van een opgave op te nemen. Dit betekent dat veel projecten, die door bijvoorbeeld individuele gemeenten zijn aangedragen, niet expliciet herkenbaar terugkomen in de uitvoeringsagenda maar wel onderdeel (kunnen) zijn van de uitvoering van een overkoepelende afspraak. De categorisering van de afspraken in programmalijnen is verder aangescherpt om de aansluiting op het ontwikkelperspectief én de uitvoeringspraktijk te versterken. Daarnaast zijn op diverse plekken tekstuele verduidelijkingen doorgevoerd.

1.3 Fasering van afspraken/opgaven

Alle opgaven in de Zuidelijke Randstad zijn belangrijk, echter is het niet mogelijk om alle afspraken tegelijkertijd uit te voeren. Daarom kiezen we voor een gefaseerde aanpak. Met in ieder geval een (eerste) focus op *de investeringsstrategie groenblauw* en de programmalijn *toekomstbestendige economie*. Dit betekent niet dat andere afspraken in de wacht komen te staan. Als daar uitvoeringskracht op gezet kan worden, dan doen we dat.

2. Koers uit het Ontwikkelperspectief

In de Zuidelijke Randstad bouwen we aan een toekomstbestendige, innovatieve en economisch krachtige metropool waar kwaliteit en brede welvaart centraal staan. Hier, in het dichtstbevolkte gebied van Nederland, zijn de opgaven om onze regio toekomstbestendig te maken groot en de daarvoor beschikbare ruimte schaars. Daarom benutten we in de Zuidelijke Randstad de verstedelijkingsopgave om de kwaliteit van de leefomgeving van de gehele regio te versterken. We streven naar meer gezondheid, geluk en welvaart. Een gezonde leefomgeving voor mens én natuur is randvoorwaardelijk voor het ontwikkelen van onze regio en een belangrijke basis voor een toekomstbestendige en florerende economie. Bij ruimtelijke keuzes geven we voorrang aan gezondheid, kwaliteit en veiligheid zonder de kwantitatieve opgave in het gebied uit het oog te verliezen.

Nieuwe plekken voor wonen, werken, leren en innoveren, en investeringen in het groen-blauwe netwerk, worden daarbij in samenhang gebracht met het bestaand stedelijk gebied. Nieuwe stedelijke ontwikkelingen moeten het bestaand stedelijk gebied zoveel mogelijk versterken, waarbij we bestaande én nieuwe opgaven in samenhang proberen op te lossen. Dit vraagt om integraal handelen en beslissen, waarbij er een cultuurverandering nodig is om ook onze inwoners meer te gaan betrekken bij de ontwikkeling van de regio. We streven naar een leefomgeving waar mensen zich thuis voelen, eigenaarschap ervaren en zich inzetten voor de samenleving. We zien dit als een grote ambitie en tegelijkertijd ook als de enige manier om dit gebied echt toekomstbestendig te ontwikkelen. Zo zorgen we ervoor dat inwoners van de Zuidelijke Randstad ook in de toekomst gezond, gelukkig en veilig kunnen leven in een kwalitatieve, welvarende en klimaatrobuuste omgeving.

Met kwaliteit als randvoorwaarde combineren we in de Zuidelijke Randstad de aanpak van onze opgaven. Opgaven pakken we in samenhang op; zo maken we efficiënt gebruik van onze schaarse ruimte en besparen we geld en tijd. Met die gecombineerde aanpak brengen we bovendien systemen met elkaar in balans en sluiten we kringlopen. Hierbij zetten we in op het vinden van zo veel mogelijk meervoudige, en als het even kan natuurlijke, oplossingen. Alleen op die manier lukt het ons om dit gebied toekomstbestendig te ontwikkelen, onze milieu-impact te reduceren en de transitie te maken naar een klimaatrobuuste, natuur-inclusieve, schone en circulaire metropool. Maar niet alles kan en hoeft overal. We maken keuzes in waar we welke opgaven wel en niet combineren, en in welke mate. Daarbij zetten we in op het creëren van gebieden met verschillende functiemengingen, waarbij er plekken van rust, reuring en ruis ontstaan in onze steden, op onze bedrijfslocaties en in onze landschappen. Zo ontstaat er een grote diversiteit aan verschillende milieus, elk met hun eigen kwaliteiten.

Om al deze ambities te realiseren en de Zuidelijke Randstad te ontwikkelen tot kwalitatief hoogwaardige metropool zetten we nadrukkelijker in op nabijheid. We zetten zoveel mogelijk in op het combineren en oplossen van opgaven op lokaal niveau. Zo ontstaat er nabijheid voor iedereen en creëren we complete en gezonde, gemengde gebieden. Bovendien: hoe lokaler opgaven opgelost kunnen worden, hoe minder complex de te maken keuzes tussen opgaven zijn. Als het lokaal niet kan, of opgaven het lokale schaalniveau overstijgen, lossen we opgaven regionaal op. Met deze aanpak versterken we de vier deelregio's van de Zuidelijke Randstad. Door het creëren van verbinding en uitwisseling langs de Oude Lijn tussen deze deelregio's en de landschappen daartussen, ontwikkelen we het schaalniveau van de metropool bovendien verder tot één dynamisch ruimtelijk systeem, met verschillende ritmes.

3. Een adaptieve uitvoeringsagenda

NOVEX Zuidelijke Randstad is de plaats waar Rijk, provincie, waterschappen en gemeenten samen de keuzes en afspraken maken die nodig zijn om de Zuidelijke Randstad toekomstbestendig te ontwikkelen. We zetten met elkaar in op anders werken, zodat we al onze ambities kunnen realiseren. De gezamenlijke ambitie is multidisciplinair en multistakeholder te werken, te zorgen ervoor dat nieuwe ontwikkelingen het bestaande gebied altijd versterken, budgetten te ontschotten, de lange termijn (zwaarder) mee te wegen in de besluitvorming, verwachte (gedrags)effecten mee te nemen in de planvorming en samen te werken op basis van vertrouwen waarbij we meer structureel en vooraf investeren. Dit is ontwikkeling van de lange adem, waarbij het essentieel is dat we gezamenlijk onze middelen en instrumenten aanwenden om uitvoeringskracht te creëren en daarbij keuzes maken die het collectief belang van de Zuidelijke Randstad dienen. Het doel is om deze langjarige samenwerking vorm te geven met een adaptieve uitvoeringsagenda die gefaseerd is in de tijd.

3.1 Methodiek en spelregels van de uitvoeringsagenda

We willen snel starten met de uitvoering van onze integrale doelen en ambities uit het ontwikkelperspectief NOVEX Zuidelijke Randstad. Tegelijkertijd willen we ruimte laten voor het doorontwikkelen van benodigde afspraken en acties, kansen die zich in de loop van de tijd voordoen en de onzekerheid op de lange termijn. Daarom kiezen we om te werken met een adaptieve uitvoeringsagenda die gefaseerd is in de tijd. De uitvoeringsagenda 1.0 die in het BOL in 2024 is vastgesteld was een eerste versie die partijen verder verdiepen en uitbreiden. In deze 2.0 versie komen alle afspraken en acties te staan die prioritair worden uitgevoerd en een tijdslijn die inzicht biedt in de jaarlijkse herijking van deze uitvoeringsagenda in een kort-cyclisch proces. In de uitvoeringsagenda 2.0 geven we ook invulling aan de spelregels voor de uitvoeringsagenda en vullen we de gezamenlijke organisatiestructuur in die nodig is om het NOVEX-gebied tot een succes te maken en ieders bijdrage (financieel/personeel) daaraan.

3.1.1 De methodiek van de uitvoeringsagenda

Belangrijke uitgangspunten voor de methodiek van deze adaptieve uitvoeringsagenda zijn:

- a) Alle partijen – Rijk, provincie, waterschappen en gemeenten – doen naar vermogen mee in het realiseren van onze gezamenlijke doelen en ambities.
- b) We werken aan hoofdpogaven die noodzakelijk zijn om onze integrale doelen en ambities uit het ontwikkelperspectief NOVEX Zuidelijke Randstad voor 2050 te realiseren. De hoofdpogaven geven houvast om als samenwerkende partijen langjarig koers te blijven houden. De jaarlijkse herziening van de Uitvoeringsagenda is ook het moment om te herijken of de hoofdpogaven nog passend zijn bij de langjarige koers.
- c) Binnen deze hoofdpogaven maken we een prioritering van de afspraken en acties zodat we met elkaar, in een kort-cyclisch proces, stappen zetten richting het behalen van onze doelen. We hebben daarbij oog voor het feit dat tijd, capaciteit en middelen beperkt zijn en maken duidelijke keuzes in wat we eerst kunnen, en moeten, doen.

- d) De uitvoeringsagenda wordt jaarlijks geëvalueerd en herijkt. Dit betekent dat afspraken verder uitgewerkt en aangevuld kunnen worden en er meer partijen bij betrokken kunnen worden. Ook kunnen nieuwe afspraken worden gemaakt of niet meer actuele acties worden gestopt.
- e) Toekomstige ontwikkelingen en resultaten van programma's en projecten i.h.k.v. het NOVEX-gebied gaan we monitoren en evalueren. Het doel hiervan is om de uitvoeringsagenda bij te kunnen sturen op de realisatie van de Zuidelijke Randstad als toekomstbestendige, innovatieve en economisch krachtige metropool. Voorstel voor monitoring en evaluatie werken we uit in de uitvoeringsagenda 3.0.\

3.1.2 Spelregels voor de afspraken

Uitgangspunt is dat de afspraken en acties in de uitvoeringsagenda bijdragen aan het ontwikkelen van de Zuidelijke Randstad als een toekomstbestendige, innovatieve en economisch krachtige metropool waar kwaliteit en brede welvaart centraal staan en er samenwerking tussen meerdere overheden voor nodig is. Bij het herzien van de uitvoeringsagenda worden voorstellen voor nieuwe afspraken als volgt beoordeeld:

- a) Elk voorstel dient een substantiële bijdrage te leveren aan ten minste één van de vijf thema's in het ontwikkelperspectief (leefbare woonmilieus, duurzaam bereikbaar, gezonde en klimaatadaptieve delta, toekomstbestendige economie en energietransitie). Basis hiervoor zijn de criteria die per thema zijn opgenomen in het ontwikkelperspectief (zie bijlage 2 'Uitwerking toetscriteria voorstellen'). De weging tussen deze thema's is uiteindelijk een bestuurlijke verantwoordelijkheid.
- b) Het voorstel moet niet alleen bijdragen aan de korte termijn, maar ook in lijn zijn met de lange termijnstrategie.
- c) De waarde van het voorstel moet bovenlokaal zijn (maar hoeft fysiek niet in meerdere gemeenten te liggen).
- d) De bijdrage aan de doelstelling moet significant zijn.
- e) De beoordeling van voorstellen wordt gebiedsgericht uitgevoerd, zodat recht wordt gedaan aan de variëteit van gebieden en de specifieke opgaven in de Zuidelijke Randstad.

3.1.3 Relatie met andere processen en programma's

Er gebeurt veel op het gebied van ruimtelijke ordening. Rijk en regio werken in veel verschillende processen al samen. Via NOVEX Zuidelijke Randstad verbinden Rijk en regio de diverse processen die relevant zijn voor de doelen van dit NOVEX-gebied, brengen zij afwegingen en dilemma's in beeld en leggen zij te nemen besluiten op de tafels waar deze thuis horen. Om overzicht te behouden in de relatie tussen NOVEX Zuidelijke Randstad en andere, lopende, processen en programma's, hanteren we de volgende uitgangspunten m.b.t. andere programma's en processen.

- Nieuwe ambities en/of afspraken voor mobiliteit en bereikbaarheid (waaronder HOV) worden in overleg ingebracht en onderzocht binnen het programma MoVe. Daarbij hanteren we de spelregels van het MIRT voor zover het gaat over infrastructuur.

- Afstemming vindt plaats tussen NOVEX-Rotterdamse Haven en NOVEX-Zuidelijke Randstad op de onderwerpen gezondheid, milieu, veiligheid (vervoer gevaarlijke stoffen), logistiek en mobiliteit, economie (i.r.t. Rotterdamse Haven) en wonen.
- Rijk en regio dragen samen zorg voor afstemming vanuit de gezamenlijke doelen met de diverse regionale tafels in het fysieke domein zoals de tafels op het gebied van wonen (woontafels), landelijk gebied (ZH-PLG, landschapstafels), klimaat (deltaprogramma), economie (EBZ, MRDH, IQ), energie (Energieraad, RES, P-MIEK), mobiliteit (MRDH, overige mobiliteitstafels binnen de geografische scope), et cetera.
- NOVEX-aanpak verbinden met Elke Regio Telt, het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid en met de Regio Deals.

3.2 Indeling van de afspraken

Om de samenhang binnen de adaptieve uitvoeringsagenda te borgen en als samenwerkende partijen ook op de lange termijn koers te houden, formuleren we de afspraken die noodzakelijk zijn om onze integrale doelen en ambities uit het ontwikkelperspectief NOVEX Zuidelijke Randstad voor 2050 te realiseren, langs de hoofdstukindeling uit het ontwikkelperspectief. Dit vormt een wijziging ten opzichte van versie 1.0. De keuze voor deze nieuwe indeling is gemaakt om de aansluiting bij de inhoudelijke opgaven verder te versterken en de uitvoeringsagenda beter te laten aansluiten op de gezamenlijke ambitie. Deze inhoudelijke opgaves zijn in onderstaande tabel samengevat. Elke hoofdpogave heeft een kleur gekregen, welke ook is gebruikt om de afspraken in te delen. De afspraken zijn naast deze indeling per hoofdpogave ook geclusterd naar: prioritaire afspraken (H. 4), overige afspraken (H. 5) en afspraken ter agendering op andere bestuurlijke tafels (H. 6). Belangrijke eerder gemaakte afspraken zijn in bijlage 1 opgenomen.

De volgende indeling voor de uitvoeringsagenda is daarom gekozen: gezonde en klimaatadaptieve delta, toekomstbestendige economie, verstedelijking (na 2040) en instrumentarium/samenwerking. Voor de thema's duurzame mobiliteit en energietransitie is gekozen voor een andere positionering binnen deze uitvoeringsagenda. Deze opgaven zijn al stevig verankerd binnen bestaande programma's met een eigen, goed functionerende governance en samenwerkingsstructuur, zoals programma MoVe en de Energieraad/RES. Afspraken die vanuit NOVEX Zuidelijke Randstad relevant zijn voor deze opgaven worden daarom niet afzonderlijk uitgewerkt in deze uitvoeringsagenda, maar in samenhang gezien met de lopende trajecten. Vanuit NOVEX Zuidelijke Randstad gaan we hierover actief het gesprek aan met de betreffende programma's om gezamenlijk te verkennen op welke wijze de voor ons relevante acties en afspraken daarin een plek kunnen krijgen.

Jaarlijks evalueren en herijken we deze hoofdpogaven en bezien we of aanpassing van deze vier hoofdpogaven wenselijk is.

Gezonde en klimaatadaptieve delta	Toekomstbestendige economie	Toekomstbestendige verstedelijking
De leefbaarheid in de Zuidelijke Randstad loopt achter t.o.v. andere gebieden. De Zuidelijke Randstad scoort slecht op verschillende monitors Brede Welvaart (bijvoorbeeld die van de Rabobank). Daarnaast is de hoeveelheid m2 groen per inwoner van de provincie Zuid-Holland het laagst van heel Nederland. Dit heeft deels te maken met de enorme verstedelijkingsopgave die de afgelopen decennia geaccomodeerd is. Dit samen met de verstedelijkingsambities van circa 250.000 woningen tot en met 2040 maken dat investeringen in de leefbaarheid noodzakelijk zijn. Zo werken we aan het versterken van het (regionale) groenblauwe raamwerk om de verstedelijking in de toekomst te kunnen realiseren. Dit groenblauwe netwerk is noodzakelijk voor het opvangen van de verstedelijkingsdruk en de gezondheid van onze inwoners (o.a. recreatie, schone lucht, etc.), het versterken van ons landschap, natuur en biodiversiteit, het klimaatadaptief en robuust maken van onze regio (water en bodem sturend) en randvoorwaardelijk voor het realiseren van de totale beoogde verstedelijkingsopgave. Investerings in het groenblauwe netwerk voegen bovendien maatschappelijke en economische waarde toe en zijn daarmee randvoorwaardelijk voor onze brede welvaart en een gezond en aantrekkelijk economisch vestigingsklimaat. Inzet op een aantrekkelijk en robuust groenblauw netwerk is bovendien nodig bij te dragen aan de opgaven die binnen het landelijk gebied zelf spelen op een goede manier samen te brengen met de opgaven die hier spelen i.r.t. de verstedelijking. Hiermee geven we ook invulling aan de recent vastgestelde Natuurherstelverordening op Europees niveau.	Het ontwikkelperspectief richt zich op 2050, maar heeft op dit moment een horizon tot +/- 2040. Het is belangrijk om met elkaar na te denken over de vraag: wat doen we daarna? De toekomst van de metropool na 2040 (richting 2050/2070) gaan we gezamenlijk verkennen. Uitgangspunt blijft het ontwikkelen van een toekomstbestendige, innovatieve en economisch krachtige metropool waar kwaliteit en brede welvaart centraal staan. Als eerste stap in deze gezamenlijke verkenning willen we onderzoeken hoe de toekomst van onze economie eruit kan zien. Dit is een belangrijke afhankelijke in de vraag welke mensen straks in onze regio wonen, hoeveel dit er zijn, en waar ze wonen en werken. Op basis hiervan kunnen we het toekomstperspectief voor de lange termijn vormgeven. De economie in de Zuidelijke Randstad moet tegelijkertijd ook transformeren. Niet alleen op het gebied van duurzaamheid (denk aan het gebruik van fossiele/eindige grondstoffen en circulariteit), maar ook om in de toekomst de juiste banen te blijven bieden voor onze inwoners én tegelijkertijd voldoende verdienvermogen te blijven generen. Het is van belang na te denken over welke economische profielen en clusters in de toekomst het beste bij de Zuidelijke Randstad passen, kijkend naar onder andere de beschikbaarheid van ruimte, energie, (zoet)water, kennis/innovatie, arbeidspotentieel en kapitaal. Dit is nodig om een duidelijk ontwikkelpad met elkaar uit te stippelen en de economische potentie en agglomeratiekracht van de Zuidelijke Randstad te versterken c.q. beter te benutten. Hierbij hebben we aandacht voor de wisselwerking met de Rotterdamse Haven en de Greenport West-Holland, en de effecten van deze grote economische clusters van nationaal belang op de regionale economie(ën). Hiermee geven we invulling aan de strategie voor de Zuidelijke Randstad uit het voorontwerp Nota Ruimte. Daarbij is het bovendien noodzakelijk om als overheden inzicht te krijgen in de beschikbare en benodigde instrumenten om te kunnen sturen op deze doelen en ambities. Als eerste stap, in het kader van het NOVEX-gebied Zuidelijke Randstad, is het noodzakelijk om te kijken hoe we als gezamenlijke partijen kunnen sturen op goed (economisch) ruimtegebruik.	We blijven ons inzetten om de geplande en geaccordeerde verstedelijking tot 2040 en de bijbehorende mobiliteitsingrepen te realiseren. Rijk en regio blijven zich onverminderd inzetten voor de afspraken die zij samen al gemaakt hebben m.b.t. verstedelijking en mobiliteit in de Zuidelijke Randstad (Verstedelijkingsakkoord 2019) en de woondeals. Waar mogelijk proberen we het behalen van onze doelen te versnellen in aansluiting op de capaciteit van onze dragende structuren. Naast het blijven inzetten op bestaande afspraken kijken we binnen deze programmalijn ook verder dan 2040. Wat zijn de dragende structuren voor verdere verstedelijking na 2040? Wat voor een mobiliteitssysteem hebben we daarvoor nodig en hoe zorgen we dat de nieuwe ontwikkelingen aangesloten worden op het energienetwerk?

Duurzame bereikbaarheid (via programma MoVe)	Energietransitie (via de Energieberaad/RES)	Instrumentarium/samenwerking
Duurzame en een goede bereikbaarheid is een belangrijke randvoorwaarde om de verstedelijkingsopgave van de Zuidelijke Randstad te accommoderen en de economie te versterken. Zonder een opwaardering van het bestaande OV-systeem loopt de Zuidelijke Randstad vast. Verantwoordelijk voor de voorbereiding van rijk-regio besluiten op het gebied van bereikbaarheid is het programma MoVe. Vanuit NOVEX Zuidelijke Randstad kan het wenselijk zijn nieuwe projecten t.b.v. een duurzame en bereikbare Zuidelijke Randstad bij MoVe aan te dragen als die nodig is vanuit de doelen van NOVEX ZR. Dit gebeurt door met programma MoVe in gesprek te gaan en te kijken of en hoe dat in dat programma belegd kan worden.	De governance voor het aanpakken van de energieopgave is in beweging. De RES'en blijven vooralsnog tot 2030 bestaan, maar in de tussentijd worden er ook nieuwe samenwerkingsverbanden opgezet. Vanuit NOVEX Zuidelijke Randstad pakken we via die 'energiegovernance' de energie-opgaven in de provincie Zuid-Holland aan.	Binnen de uitvoeringsagenda zijn de afspraken die zien op samenwerking/instrumentarium los gepositioneerd. De reden daarvoor is duidelijkheid in de uitvoeringsafspraken. Hier wordt geen aparte programmalijn voor opgericht maar de afspraken die hieronder vallen worden opgepakt binnen een van de drie hiervoor genoemde programmalijnen.

4. Prioritaire afspraken

	Afspraak	Onderbouwing	Overkoepelende programmaliijn
4.1	Rijk en regio spreken met elkaar af om een gezamenlijke investeringsstrategie te maken voor de realisatie van een robuust groenblauw netwerk in de Zuidelijke Randstad, tussen steden en tussen stad en buitengebied, met een afweegkader voor de prioritering en uitvoering van de van (al beoogde en nieuwe) projecten van het groenblauwe netwerk van de Zuidelijke Randstad (o.a. uit het Landschapspark Zuidvleugel). Alle partijen – Rijk, provincie, waterschappen en gemeenten – doen hierin naar vermogen mee.	Uitvoering geven aan het robuuste groen-blauwe netwerk van de Zuidelijke Randstad is een belangrijke schakel in de leefbaarheidsopgave. Er zijn al veel maatregelen in kaart gebracht die dit netwerk kunnen versterken en zorgen voor instandhouding en verbetering van bestaande en nieuwe delen van het groenblauwe netwerk (o.a. vanuit het Landschapspark Zuidvleugel, maar ook vanuit de groen-blauwe dooradering van het ZH-PLG). De vervolgstap is om hier een investeringsstrategie voor te maken met een gezamenlijk afweegkader zodat op basis van prioritering en fasering Rijk en regio de noodzakelijke dekking kunnen regelen om over te gaan op uitvoering. We zetten daarbij in op het ontwikkelen van een meerjarig strategisch kader. Hierbij zorgen we ervoor dat we afstemmen met de projecten waarvoor dekking komt vanuit het ZH-PLG en lopende programma's/onderzoeken (o.a. stimuleren van natuurinclusieve landbouw die ook bijdraagt aan de kwaliteit van het buitengebied, verkorten van voedselketens tussen land- en tuinbouw en de steden en verlagen beheerkosten door natuurinclusieve inrichting recreatiegebieden). Hierbij zorgen we ervoor dat we afstemmen met lopende programma's/onderzoeken (o.a. handreiking GIOS, handreiking klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen, ontwikkeling basiskwaliteit natuur, etc.)	Gezonde en klimaatadaptieve delta
4.2	Rijk en regio spreken af om gezamenlijk een ruimtelijk kwaliteitskader voor toekomstbestendige stedelijke ontwikkeling op te gaan zetten, waarin met name brede welvaart, gezondheid (incl.	Wanneer we investeren in verstedelijking, is een belangrijke vraag hoe we ook de kwaliteit verbeteren. Leefbaarheid is een cruciale randvoorwaarde om de toenemende verstedelijkingsdruk op te vangen. Intensivering moet gelijk opgaan met het versterken van	Gezonde en klimaatadaptieve delta

	voorzieningen), water en bodem sturend en cultuurhistorie worden geborgd.	de kwaliteit van de leefomgeving en de gezondheid van mens en natuur. Het sociale weefsel van het stedelijk gebied en de noodzakelijke kwaliteitsverbetering in (o.a.) kwetsbare wijken t.b.v. een gezonde, toekomstbestendige, leefomgeving maakt hier een onderdeel van uit. Het is dan ook noodzakelijk om een ruimtelijk kwaliteitskader voor toekomstbestendige stedelijke ontwikkeling op te stellen waarin thema's zoals brede welvaart, gezondheid (incl. voorzieningen), water en bodem en cultuurhistorie richtinggevend worden uitgewerkt.	
4.3	Rijk en regio blijven doorgaan met de realisatie van 200.000 woningen langs de Oude Lijn, tot 2040 op binnenstedelijke locaties nabij HOV-locaties in Dordrecht, Rotterdam, Schiedam, Delft, Den Haag, Rijswijk, Leiden en Zoetermeer. Rijk en regio spreken daartoe af dat de gemaakte en geaccordeerde afspraken en met betrekking tot verstedelijking en mobiliteit onverkort worden uitgevoerd en om in de komende periode te inventariseren of aanvullende afspraken noodzakelijk zijn om het behalen van onze doelen m.b.t. verstedelijking en mobiliteit te kunnen versnellen De actualisatie van de regionale woondeals wordt hiervoor benut.	Niet van toepassing	Toekomstbestendige verstedelijking
4.4	Rijk en regio spreken met elkaar af om te starten met onderzoek naar het profiel van de toekomstige economie van de Zuidelijke Randstad (toekomstbestendig profiel/ecosystemen voor de lange termijn, 2050+) en de resultaten hiervan te	De economie in de Zuidelijke Randstad moet transformeren. Niet alleen op het gebied van duurzaamheid/circulariteit, maar het is ook om toekomstbestendig te worden en meer bij te dragen aan de ontwikkeling van de nationale economie en de strategische autonomie van Europa. Het is van belang om na te denken over	Toekomstbestendige economie

	vertalen naar een gezamenlijke ruimtelijk-economische strategie en naar een toekomstperspectief voor de lange termijn. Hierbij maken zij de afspraak de ruimtelijk economische verkenning en visies (van provincie, MRDH, Economic Board ZH en Rijk) te gebruiken als vertrekpunt.	welk(e) economisch(e) profiel(en) het beste bij de Zuidelijke Randstad past(en). Dit is nodig om een duidelijk ontwikkelpad met elkaar uit te stippelen en de economische potentie en agglomeratiekracht van de Zuidelijke Randstad zo optimaal mogelijk te benutten en het werken-leren-innoveren te versterken. Tevens kan dit de basis zijn voor de ontwikkeling van het toekomstperspectief voor de lange termijn (2040 en verder). Deze actie geeft invulling uit de strategie “stimuleren” uit het voorontwerp Nota Ruimte voor de Zuidelijke Randstad.	
4.5	Rijk en regio spreken met elkaar af om te onderzoeken hoe we als overheden kunnen sturen op efficiënt ruimtegebruik (i.e. meervoudig/dubbel) en het creëren van schuifruimte ten behoeve van realisatie van de doelen en ambities m.b.t. de toekomstige economie en de duurzaamheid/leefbaarheid.	Om onze integrale doelen en ambities te bereiken, is het van belang dat we als overheden voldoende instrumenten hebben om te kunnen sturen op deze doelen en ambities. Als eerste stap is het noodzakelijk om te kijken hoe we kunnen sturen op goed (economisch) ruimtegebruik met oog voor de bestaande kwaliteiten.	Toekomstbestendige economie
4.6	Rijk en regio spreken af om gezamenlijk te verkennen hoe we de private maatschappelijke baten die voortkomen uit publieke investeringen in projecten en programma's in het NOVEX-gebied kunnen benutten voor het bekostigen van de realisatie van de projecten en programma's die bijdragen aan de doelen uit het ontwikkelperspectief Zuidelijke Randstad. Deze verkenning heeft niet alleen betrekking op nieuwe vormen van publiek-private investeringsmogelijkheden, maar kijkt ook naar publiek instrumentarium (denk aan voormalige ISV), slimmer organiseren van bestaande geldstromen en benutten van financieel en juridisch instrumentarium voor vergroten van efficiëntie van ruimtegebruik.	Rijk en regio spreken af om gezamenlijk te verkennen hoe we de private maatschappelijke baten die voortkomen uit publieke investeringen in projecten en programma's in het NOVEX-gebied kunnen benutten voor het bekostigen van de realisatie van de projecten en programma's die bijdragen aan de doelen uit het ontwikkelperspectief Zuidelijke Randstad. Deze verkenning heeft niet alleen betrekking op nieuwe vormen van publiek-private investeringsmogelijkheden, maar kijkt ook naar publiek instrumentarium (denk aan voormalige ISV), slimmer organiseren van bestaande geldstromen en benutten van financieel en juridisch instrumentarium voor vergroten van efficiëntie van ruimtegebruik.	Gezonde en klimaatadaptieve delta

5. Overige afspraken

	Afspraak	Onderbouwing	Overkoepelende programmalijn
5.1	Onderzoeken wat de ruimtevraag is binnen de Zuidelijke Randstad om in de toekomst voldoende drinkwaterbeschikbaarheid en waterberging te garanderen. We gebruiken deze inzichten bij het maken van ruimtelijke keuzes en werken tegelijkertijd uit hoe we dit op de lange termijn randvoorwaardelijk kunnen maken	De provincie Zuid-Holland en de waterschappen zijn op het moment van schrijven (april 2025) bezig met de ruimteclaims, voor de genoemde opgaven in de afspraak, in beeld te krijgen. Deze informatie is belangrijk om een goede integrale afweging te kunnen maken bij ruimtelijke keuzes. Waterveiligheid wordt in bestaande beleidstrajecten geborgd die al tussen Rijk en regio zijn opgezet zoals Ruimte voor Rivieren 2.0, Actualisatie beleidslijn grote rivieren (BGR) en actualisatie reserveringszones primaire keringen. Hoe deze nog op te leveren informatie wordt gebruikt in de afweging wordt met deze afspraak verder uitgewerkt. Dat gebeurt in overleg met verschillende overheden.	Gezonde en klimaatadaptieve delta
5.2	Het Rijk en de regio verkennen op basis van ontwerpend onderzoek een robuuste strategie voor de verstedelijking na 2040.	Rijk en regio geven momenteel uitvoering aan de afspraken uit het Verstedelijkingsakkoord 2019 en de regionale woondeals. De hierin opgenomen woningbouw richt zich op de periode tot 2035/2040. We spreken af om een eerste gezamenlijk beeld te verkennen van een verstedelijkingsstrategie voor de Zuidelijke Randstad vanuit de brede definitie van verstedelijking en in aansluiting op de ambities in het ontwikkelperspectief.	Toekomstbestendige verstedelijking
5.3	Rijk en regio voeren samen het ontwerpend onderzoek naar de impact en kansen van bestaande infrastructuur in relatie tot bestaand (en nieuw) stedelijk gebied met	De gebieden langs de rijksinfrastructuur biedt in potentie kansen voor binnenstedelijke uitbreiding en verdichting. Het ontwerpend onderzoek verkent wat deze kansen zijn	Toekomstbestendige verstedelijking

	als casussen de A12/spoorzone van Malieveld tot Rotte en de A16 Oostflank Rotterdam. Op basis van de resultaten van het ontwerpend onderzoek maken Rijk en regio afspraken over het vervolg en wordt gekeken hoe de resultaten vertaald kunnen worden naar andere gebieden in de Zuidelijke Randstad.	en hoe een strategie van ontwikkelend ontwerpen eraan kan bijdragen deze kansen te benutten op een wijze die de maatschappelijke waarde van de rijksinfrastructuur en de gebieden eromheen vergroot.	
5.4	Onderzoeken hoe New Towns hun grote vervangingsopgave kunnen combineren met de verstedelijkingsopgave voor een kwaliteitssprong. Dit moet in samenhang worden bekeken met de Regio Deal <i>“Voormalige Groeikernen”</i> .	De voormalig groeikernen zijn sindsdien stormachtig gegroeid. Inmiddels wonen er meer dan 1,3 miljoen mensen in deze "New Towns". Doordat de New Towns in een kort tijdsbestek zijn gebouwd met een specifieke visie, functioneren ze anders dan veel organisch gegroeide steden. New Towns waren een oplossing voor huisvestingsvraagstukken en kunnen dat nog steeds zijn, met de aanhoudende druk op de woningmarkt. De New Towns waren en zijn nog steeds aantrekkelijk voor jonge gezinnen. De vele wijken die in de jaren '70 en '80 in korte tijd in de New Towns zijn gebouwd, verouderen nu in hoog tempo en vertonen zorgelijke patronen. Hele wijken zijn aan herstructurering en vervanging toe. Bovenal lopen voorzieningen achter op de behoeften van de bewoners.	Toekomstbestendige verstedelijking
5.5	Rijk en Regio brengen de kansen in beeld voor het creëren van voldoende milieuruimte voor hoge milieucategorie bedrijven door een kritische blik op de uitgangspunten van aanwezige bedrijven met een lage milieucategorie op interessante (watergebonden) HMC-bedrijventerreinen in de Zuidelijke Randstad. In dit kader wordt een onderzoek gedaan naar kansen voor de omgang met zowel tijdelijke- als permanente schuifruimte op bedrijventerreinen en andersoortige werklocaties die een significante bijdrage kunnen	De ruimte voor watergebonden bedrijven in hogere milieucategorieën staat in veel gemeenten onder druk door de woningbouw. Tegelijkertijd zijn op bedrijventerreinen met ruimte voor bedrijven in een hoge milieucategorie vaak nog bedrijven in een lage milieucategorie gevestigd. Beter benutten van deze ruimte is noodzakelijk voor voldoende ruimte op (watergebonden) HMC-bedrijventerreinen voor de daar passende bedrijven.	Toekomstbestendige economie

	leveren aan de circulaire economie en andere economische opgaven in de Zuidelijke Randstad.		
5.6	Rijk en regio spreken met elkaar af zich gezamenlijk inzetten om voldoende (kwantitatief) en geschikte (kwalitatieve) ruimte voor de circulaire economie en samenleving (conform afspraak 'Krachtbundeling Rijk-regio voor de circulaire economie 2025-2026')	De Ruimtelijke strategie Circulair Zuid-Holland heeft de ruimtebehoefte en randvoorwaarden voor een circulaire economie inzichtelijk gemaakt. Het is belangrijk om gezamenlijk deze inzichten verder te verdiepen, uit te werken en concreet te maken bijvoorbeeld in regionale ruimtelijke strategieën en toe te werken naar het beschermen en reserveren van geschikte locaties voor de circulaire economie. Denk aan ruimte voor circulaire producten en diensten in en voor de stedelijke omgeving en ruimte voor het ombouwen naar en opbouwen van de circulaire economie als geheel (o.a. bijvoorbeeld voor circulaire bouwhubs/urban mining, industriële grondstoffen hubs)	Toekomstbestendige economie
5.7	Met elkaar uitdenken wat de gewenste manier van sturing door beleid is om de opgaven van de Zuidelijke Randstad in gezamenlijkheid te kunnen oplossen.	Een voorbeeld hiervan is de strategische inzet van kaderstellende planologie versus uitnodigingsplanologie/toelatingsplanologie	Toekomstbestendige economie
5.8	Rijk en regio spreken met elkaar af de kansen voor waterstofinfrastructuur in de Zuidelijke Randstad in samenhang met de Rotterdamse Haven te verkennen.	Voor de regio Drechtsteden loopt hier een regiodeal voor.	

6. Geïnterviewde projecten vanuit NOVEX Zuidelijke Randstad waar we met andere (bestaande) tafels mee in over gesprek gaan

Deze afspraken hebben een andere status dan de afspraken onder paragraaf 4 en 5. Dit omdat voor deze thema's al bestaande programmastructuren bestaan. Om verwarring te voorkomen nemen we deze afspraken dus niet op om de afspraken zelf te gaan uitvoeren, maar om met deze lijst de dialoog aan te gaan met de bestaande programmastructuren waar ze mogelijk een plek in kunnen krijgen.

	Afspraak	Onderbouwing	Waar agenderen
6.1	We blijven streven naar een duurzaam bereikbaar Zuidelijke Randstad door het OV-netwerk in de Zuidelijke Randstad uit te breiden en te versterken en zo het wegennetwerk niet verder te belasten. Onderstaand zijn voorstellen die vanuit NOVEX Zuidelijke Randstad zijn opgehaald. Deze voorstellen agenderen we in het proces om tot een nieuwe multimodale adaptieve ontwikkelstrategie (mAOS) te komen vanuit programma MoVe. Daarmee vindt de afweging ook plaats binnen dit proces. Voorstellen die vanuit NOVEX zijn opgehaald zijn: 1. Opwaarderen OV-verbinding Katwijk – Leiden 2. Onderzoek naar de opwaardering van de busverbinding (Rnet) Zoetermeer-Rotterdam naar een lightrailverbinding: ZoRo Voorstellen om het OV-netwerk te versterken voor de langere termijn: 3. Zuidwestlandcorridor inclusief HOV Westland van Den Haag Zuidwest, via het Westland, naar Rotterdamse Regio. 4. Realiseren OV-station Zuidplas op de lijn Utrecht-Goude-Rotterdam t.b.v. de ontwikkelingen van het Vijfde Dorp Mobiliteitsingrepen die bijdragen aan de bereikbaarheid van de Zuidelijke Randstad maar die voor een deel buiten de geografische scope van dit NOVEX-gebied liggen: 5. Leiden- Alphen (programma LUBB) 6. MerwedeLingelijn	Het bereikbaar houden van de Zuidelijke Randstad blijft een doel. Er gebeurt in het programma MoVe echter al veel op dit gebied. Daar liggen, en blijven, de bevoegdheden ook liggen om wel of geen onderzoek te starten. Wel agenderen we vanuit NOVEX Zuidelijke Randstad projecten die kunnen bijdragen aan die doelstelling. Hier gaan we met de relevante partijen in over gesprek. Het opnemen van een project binnen deze afspraak heeft dus geen status. Dit betekent ook niet dat ze uitvoerbaar zijn en/of prioriteit hebben. Opgemerkt wordt dat vanuit programma MoVe ook een multimodale adaptieve ontwikkelstrategie Het OV-netwerk bestaat uit trein, tram, metro en busverbindingen binnen en tussen onze steden en dorpen, die bijdragen aan een frequent gebruik van het OV. Hoe gaan we om met verbindingen die deels binnen de ZR liggen. Zie eventueel voorstel in geel, maar zelf lijkt het mij meer zuiver om deze voorstellen niet op te nemen.	Deels bij programma MoVe, maar ook bij IenW/PZH

6.2	We leggen 100 km aan hoogwaardige fietsroutes aan om woon- en werklocaties beter te verbinden. Dit stimuleert fietsgebruik, verbetert de bereikbaarheid, vermindert CO2-uitstoot en bevordert de gezondheid.	Transitie naar gezonde mobiliteit is een belangrijk speerpunt, om gezondheid van e inwoners te verbeteren. Hieraan levert de aanleg van fietsroutes een bijdrage voor een optimale bereikbaarheid van woon- en werklocaties.	MRDH
6.3	Kansen voor toekomstbestendige regionale warmteinfrastructuur en -bronnennstrategie, en restwarmte in het bijzonder, verkennen op niveau van Zuidelijke Randstad.		RES
6.4	Kansen verkennen voor een regionaal energieopslagsysteem zodat vraag en aanbod van energie over de tijd heen beter op elkaar aangesloten wordt.		RES

Bijlage 1: Belangrijke eerder gemaakte afspraken

	Relevante eerder gemaakte afspraken om vast te stellen	Partijen
	Rijk en regio blijven uitvoering geven aan de gemaakte afspraken uit de woondeals (looptijd tot en met 2035).	Rijk, provincie Zuid-Holland, gemeenten
	Ontwikkelen in programma MoVe de Multimodale Adaptieve Ontwikkelstrategie (MAOS) voor een samenhangend multimodaal en duurzaam mobiliteits- en logistiek systeem in samenhang met verstedelijking, dat bijdraagt aan de doelen van het NOVEX ZR-gebied.	MOVE (trekker) Rijk, provincie Zuid-Holland, gemeenten
	Borgen van investeringen in de versterking van het hoogwaardig OV-netwerk, de schaalsprong Metropolitaan OV inclusief OV-gebiedsprojecten en werken de vervolgstappen uit conform de MIRT-afspraken uit 2022: a. Project Oude Lijn, inclusief viersporigheid, nieuwe stations en verbetering van bestaande stations b. Project Stadsbrug Rotterdam en OV Oostflank c. Project CID Binckhorst d. Projecten Randstadrail/Metronet e. Project bus rapid transport Leiden - Zoetermeer f. Maatregelen Algeracorridor g. Maatregelen A16 Brienenoordcorridor	MOVE (trekker) Rijk, provincie Zuid-Holland, gemeenten binnen de Oude Lijn zone

Bijlage 2: Governance

Binnen de NOVEX Zuidelijke Randstad zetten we in op het realiseren van een krachtige en toekomstbestendige metropool. De samenwerkings- en besluitvormingsstructuur (inclusief spelregels) voor dit governance model zijn dienend aan de inhoudelijke opgaven en doelen binnen de Zuidelijke Randstad en biedt ruimte voor alle overheden waar toekomstige opgaven landen om mee te kunnen doen. Doel voor het BO NOVEX ZR is om de integrale afstemming, uitvoering en realisatie van de inhoudelijke doelen te bevorderen. Daartoe hebben we ervoor gekozen te werken met een model dat regiovertegenwoordiging combineert met een “smal sturend, breed afstemmende” opzet. Belangrijke overwegingen hierbij zijn geweest:

- *Uitvoeringskracht*: Wat is de effectiviteit en de efficiëntie van het model?
- *Draagvlak*: Zijn partijen die het aangaat voldoende betrokken, leidt het model tot een verbreding van de samenwerkingspartners en is het mogelijk lopende bestuurlijke processen te integreren?
- *Inhoud*: Is het model inhoudelijk representatief voor de breedte van de opgave(n)?

Voor de uitwerking van de verschillende opgaven maken we zoveel mogelijk gebruik van bestaande regionale afstemming en programmastructuren. Daar waar regionale afstemming of programmatische uitvoeringskracht ontbreekt gaan we nadenken over hoe we dit met elkaar op kunnen zetten. Dit governance model is een eindbeeld waar we met elkaar naar toe willen groeien. Het governance model is gevisualiseerd op de volgende pagina en wordt hieronder beknopt beschreven.

BO NOVEX ZR

- Integrale afstemming op het schaalniveau van de Zuidelijke Randstad
- Om de governance slagvaardig te houden maar ook te zorgen voor draagvlak stellen we voor te werken met een sturing o.b.v. regiovertegenwoordiging. Het BO NOVEX ZR komt 2-4x per jaar bij elkaar, afstemmen binnen de regio is waarschijnlijk frequenter.
- Deelnemers BO NOVEX ZR:
 - Rijk (1 bestuurder)
 - PZH (1 bestuurder)
 - Waterschappen (2 bestuurders)
 - Gemeenten: (4 - 8 bestuurders), met als ‘portefeuilles’:
 - Leidse regio (1 bestuurder)
 - Haagse regio (2 bestuurders)
 - Rotterdamse regio (2 bestuurders)

- Dordtse regio (1 bestuurder)
- VA (1 bestuurder)
- MRDH (1 bestuurder)

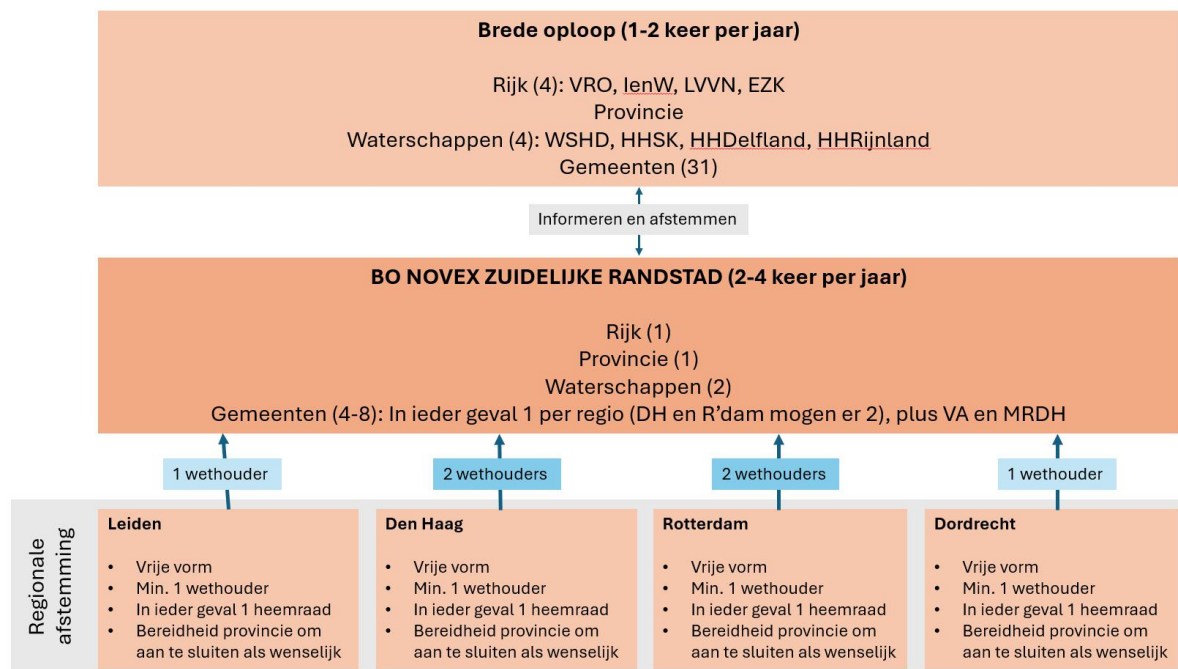
De portefeuilles VA en MRDH kunnen overlappen met een regioportefeuille.

BO Leidse/Haagse/Rotterdamse/Dordtse regio

- Regio's zijn vrij om hun eigen afstemming te organiseren, wel vragen we elke regio om het desbetreffende waterschap in deze regionale afstemming te betrekken.
- Regio's die al georganiseerd zijn kunnen hun huidige governance structuren benutten. Regio's die nog niet georganiseerd zijn vragen we dit te doen, hier kunnen Rijk en provincie bij helpen. In de "opstart"-fase van deze organisatie kan het BO NOVEX ZR er tijdelijk iets anders uitzien.
- In elke regio zit minimaal één heemraad aan tafel, waarbij we ervoor zorgen dat alle vier de betrokken heemraden binnen de regionale afstemming betrokken zijn.

Brede oploop

- 1 of 2 keer per jaar komen alle partners bij elkaar, het liefst met werkbezoek, om kennis uit te wisselen, urgente opgaven te agenderen en te prioriteren voor de komende periode.
- Deelnemers aan de brede oploop zijn alle partners uit de stedelijke regio's, plus Rijk, provincie en de 4 Waterschappen.



Spelregels

Deze spelregels zijn van toepassing op het bovenstaande model. Andere modellen binnen deze spelregels zijn eventueel mogelijk, maar het liefst komen we met een gedragen voorstel en wij zien bovenstaande model als een goede combinatie van beide modellen.

- Het BO NOVEX ZR voorziet in integrale afstemming op het schaalniveau van de Zuidelijke Randstad.
- De scope van NOVEX ZR is integrale toekomstbestendige verstedelijking. Naast de thema's verstedelijking en mobiliteit geven we uitwerken aan de thema's (circulaire) economie, energietransitie, groen in-en-om de stad, klimaatadaptatie en gezondheid.
- De scope van het NOVEX-gebied "Zuidelijke Randstad" sluit zoveel mogelijk aan op de geografische begrenzing van bovengenoemde opgaven.
- Om slagvaardig en efficiënt te kunnen sturen, werken we met een smalle sturing.

- Voor het BO zijn 8-10 stoelen aan tafel te verdelen; 1 voor het Rijk, 1 voor PZH, 2 voor de Waterschappen en 4-8 voor de gemeenten vanuit de regio's én aanpalende samenwerkingen en/of programma's.
- De gemeenten die straks aan tafel zitten tijdens het BO NOVEX ZR zijn ook verantwoordelijk voor afstemming met, en vertegenwoordiging van, de gemeenten waar opgaven spelen binnen de geografische scope.
- Om daarbij voldoende draagvlak te creëren voorziet het BO NOVEX ook in een brede afstemming:
 - De regio vertegenwoordigers dragen er zorg voor dat de gemeenten en heemraden binnen de scope op een juiste manier en op het juiste moment in het proces betrokken worden. Dit kan via bestaande governance structuren of nieuwe vormen van afstemming. Hierbij vragen we ook aandacht voor de uitvoering (en uitvoeringsorganisatie) en dat er nagedacht wordt over afstemming met lopende uitvoeringsprogramma's zoals MoVe.
 - De waterschapsbestuurders dragen zorg voor afstemming met de andere waterschappen binnen het NOVEX-gebied.
 - Naast het smal sturende BO NOVEX ZR wordt er 1 of 2 keer per jaar ook een breed afstemmend BO NOVEX ZR georganiseerd waarbij alle partijen samenkomen.
 - De vertegenwoordigende rol van zowel gemeenten als waterschappen betreft geen formeel mandaat. Wanneer formele besluitvorming aan de orde is, beslissen de betreffende bestuursorganen van gemeenten en waterschappen zelf.

Bijlage 3: Uitwerking toetscriteria voorstellen

Het ontwikkelperspectief bevat per thema kopjes die de kern samenvatten van de inhoud van het thema. Deze kopjes worden benut als criteria voor de beoordeling van voorstellen voor de uitvoeringsagenda NOVEX ZR.

Thema	Criteria/ Acties
Leefbare woonmilieus	• Bouwen binnenstedelijk en langs OV-netwerk • Inzetten op nabijheid • Nieuw helpt bestaand • Betaalbare en gemixte woonmilieus en voldoende sociale woningen • Verbeteren doorstroming binnen de huidige woningvoorraad
Duurzaam bereikbaar	• Vergroten dragende functie van het OV • Stimuleren fietsgebruik en lopen • Investeren in het hoofdwegennet en minder autobewegingen in de (binnen)stad • Vergroten kansen voor mensen en verkleinen vervoersongelijkheid • Verbeteren verkeersveiligheid • Transitie naar duurzame mobiliteit • Logistiek vervoer cruciaal voor agglomeratiekracht en duurzame bereikbaarheid • Stimuleren ketenmobiliteit van goederen- en personenvervoer
Gezonde en klimaatadaptieve delta	• Water en bodem zijn randvoorwaardelijk • Waterveiligheid voorop • Weerbaar tegen hitte, droogte en extreme neerslag • Landschapspark Zuidvleugel ruggengraat van de Zuidelijke Randstad • Klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen bij nieuwe ontwikkelingen • Meer, kwalitatiever en beter verbonden groen, water en natuur in en om de stad • Verbeteren kwaliteit landschap en creëren betere verbindingen • Verbeteren waterkwaliteit • Zoeken naar nieuwe drinkwatergebieden en inzetten op besparen drinkwatergebruik
Toekomstbestendige economie	• Zorgvuldig omgaan met economische ruimte • Versterken stuwende economieën • Bestaande werklocaties beter benutten • Beschermen ruimte voor hogere milieucategorie bedrijven

	• Stimuleren transitie naar circulaire economie en reserveren ruimte daarvoor • Identificeren en benutten noodzakelijke circulaire functies • Meer synergie tussen haven en stad
Energietransitie	• Blijven inzetten op verduurzamen bestaande stad • Inzetten op delen energie en beperken verbruik • Stimuleren collectieve warmtenetten en restwarmte beter benutten • Energie-balansneutraal ontwikkelen • Meervoudig ruimtegebruik van gebieden met energieopwekking en -transport • Reserveren ruimte voor toekomstige energie-infrastructuur